

Søk etter klapregresshoppe i Oslo 2008

Kjell Magne Olsen

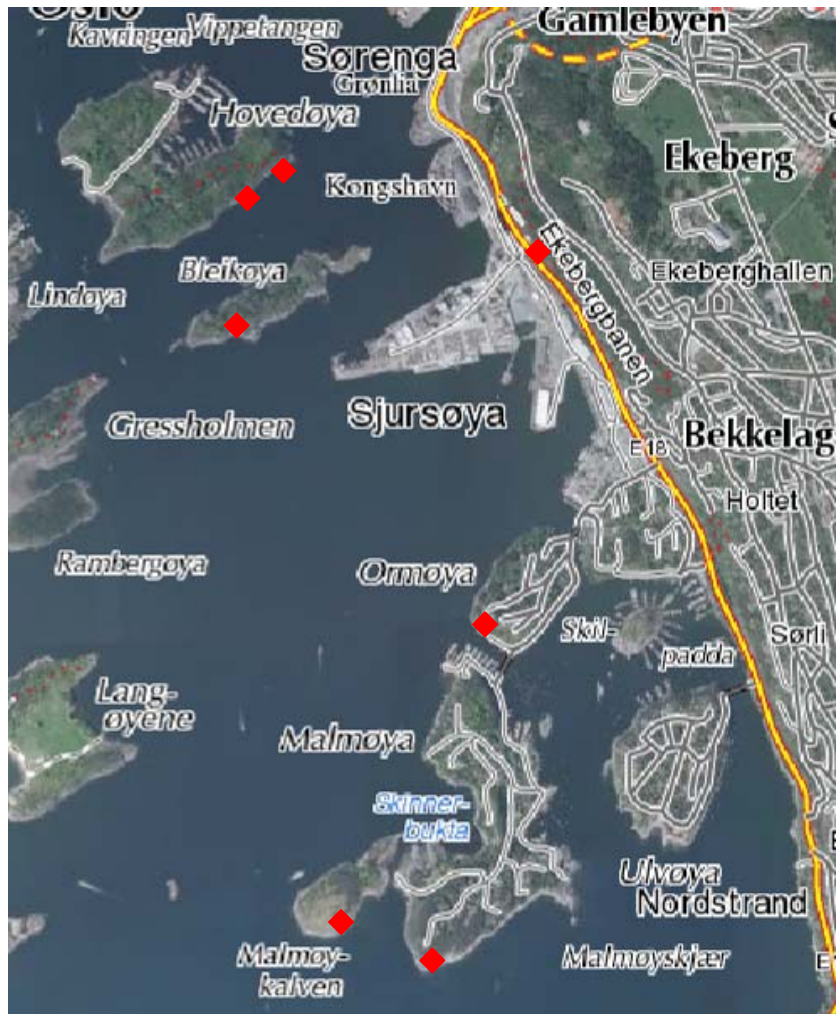


Søk etter klapregresshoppe i Oslo 2008

Rapport, 17. september 2008

På oppdrag fra avdelingsingeniør Lars Ove Hansen ved Naturhistorisk museum i Oslo har BioFokus i 2008 gjort søk etter klapregresshoppe *Psophus stridulus* (Linnaeus, 1758) på utvalgte lokaliteter i Oslo kommune (se Figur 1). En viktig del av oppdraget var å vurdere status for arten på Malmøya innerst i Oslofjorden, og om mulig belegge to hanner av arten for genetiske studier. Arten står oppført på den norske rødlisten fra 2006 som sårbar (VU). Andre rødlistearter som nevnes er også i henhold til 2006-listen.

BioFokus v/Kjell Magne Olsen gjorde feltarbeid på Hovedøya, Bleikøya, Malmøya og Malmøykalven 5. juni 2008 og på Malmøya, Ormøya og i Ekebergskråningen 12. august 2008. Begge feltdager hadde fint vær og gode muligheter for å påvise arten, hvis den finnes på lokalitetene, men den første feltdagen ble sannsynligvis lagt for tidlig i sesongen til at det er enkelt/mulig å påvise arten. Feltarbeidet var imidlertid lagt opp som en samkjøring med et prosjekt på sylinderknøttsnegl *Truncatellina cylindrica*, og denne dato ble hovedsakelig benyttet til innsamling av strø for å kartlegge sneglen. Det er derfor ikke nødvendigvis de aller beste stedene å lete etter klapregresshoppe som ble oppsøkt, men det ble holdt godt fokus på gresshopper, og det ble antatt at selv nymfer av klapregresshoppen skulle være mulig å identifisere til art. Noe innsamlet materiale fra lokalitetene er bearbeidet i lab i uke 38 og nevnes nedenfor.



Figur 1. Kart over området. Røde prikker viser hvor det har vært lett etter klapregresshoppe.

Kort beskrivelse av de undersøkte lokalitetene

Hovedøya sør. Ikke undersøkt, men kan være aktuelt for klapregresshoppe; venstre bilde i Figur 2.

Hovedøya midtre. Midtre bilde i Figur 2. Dette er en litt slakere skråning med mer vegetasjon ved NM97204081. Området er dominert av fjellgrunn, men mye forvittringsjord/-grus ligger i forsenkninger og små skråninger. Mye kvitbergknapp og generelt mer vegetasjon enn i det nordre området, og dermed sannsynligvis mer egnet for klapregresshoppe. Også her finnes rødlisteartene hjorterot og hundetunge. Det er få busker, mest berberis. Mauløvelarver finnes i området.

Hovedøya nord. NM 97374095, høyre bilde i Figur 2. Bratt skråning med ganske mye busker. Fast fjell helt nederst, ellers bare småknauser her og der. Stort sett forvittringsjord/-grus i skråningen. Blir meget varm i solsteken, og er sannsynligvis meget tørr. Det er lite å se av den lave busk- og urtevegetasjonen som klapregresshoppen holdt seg i på sørpissen av Malmøya. Diverse plantearter, bl.a. rødlisteartene hjorterot, hundetunge og svartmispel, samt de innførte artene russesvalerot og akeleie. Et litt avvikende område dominert av kvitbergknapp og gravbergknapp ligger i søndre del av området (NM97344094). Her kan det kanskje være mer gunstig for klapregresshoppe.



Figur 2. Sørøstsiden av Hovedøya. Bildet til venstre er fra et område som ikke ble undersøkt, men som kan være aktuelt for arten. Midtre og høyre bilde er fra hhv. østre og vestre av de to undersøkte områdene, se Figur 1.

Bleikøya. NM97174025. Området består av en fjellkulle, men med mye forvittringsjord/-grus både i skråningene og oppe på flaten (Figur 3). Ganske godt vegetasjonsdekke (ca. 50 %), og ganske mye består av små og halvstore busker, ikke helt ulikt deler av området som benyttes av arten på Malmøya. Området er svært tørt og tørkeutsatt. Vegetasjonen er sterkt infisert av fremmede arter (gravbergknapp, klatrevillvin, syrin, taklauk, alpegullregn), men inneholder også rødlisteartene svartmispel og drakehovud (flere titalls planter).

Også et område noe lenger øst langs sørsiden, og ikke minst deler av arealene rundt gården øst på øya kan være aktuelle for klapregresshoppe.



Figur 3. Tre bilder fra det undersøkte området på Bleikøya.

Malmøykalven. NM97743752. Arealene her er varierte, delvis med fjellknauser, forvittringsjord/-grus, spredt buskvegetasjon og mer engliknende områder (Figur 4). Karplanter ble ikke notert, og området ble ganske raskt gjennomgått på grunn av mye måker på egg og gjess med små unger. Området likner ganske lite på sørspissen av Malmøya, og det er usikkert om klapregresshoppe kan trives på slike steder.



Figur 4. Tre bilder fra sørøstspissen av Malmøykalven.

Malmøya sør. NM98103731. Her finnes et større, mer eller mindre urørt, naturområde med ganske åpen vegetasjon som strekker seg bortimot 200 m fra sørspissen og oppover mot øst-nordøst (Figur 5 og Figur 8, stiplede områder). Her er det lite fast fjell i dagen, og jordsmonnet består i noe mindre grad av erosjonsgrus enn på de andre undersøkte lokalitetene, men noen deler er ganske ustabile og vegetasjonsløse. Store deler er imidlertid dekket av et lavt kratt, dominert av dvergmispel og lyngarter, men med en del busker og kalkkrevende urter. Rødlistearter hjorterot *Seseli libanotis* (NT), stjernetistel *Carlina vulgaris* (NT), svartmispel *Cotoneaster niger* (NT), alm *Ulmus glabra* (NT) og drakehovud *Dracocephalum ruyschiana* (VU) finnes. Foreløpig er det få fremmede arter her, men gravbergknapp finnes spredt og enkelte mispler står i skogkanten. Videre østover langs sørsiden av Malmøya er det mer skogkledd, men mindre arealer med vegetasjon som likner den på sørspissen finnes.

Andre nevneverdige arter fra sørsiden av Malmøya er sangsikade *Cicadetta montana* (VU; en død hunn ble funnet 5. juni), liten lakrismjeltsekkmøll *Coleophora colutella* (EN; gnag ble funnet langt øst) og dvergblåvinge *Cupido minimus* (sett både 5. juni og 12. august). Av andre gresshoppearter ble kun skoggresshoppe *Podisma pedestris* og gråbrun markgresshoppe *Corthippus brunneus* observert, samt en ubestemt nymfe av en løvgresshoppe.



Figur 5. Vegetasjonen i vestre deler av det stiplede området i Figur 8. Det var i dette området det var mest aktivitet av klapregresshoppe 12. august 2008. På det høyre bildet sitter en klapregresshoppe hann i midten av bildet.

Ormøya vest. NM98323889. Lokaliteten er først og fremst besøkt i forbindelse med søk etter sylinderknøttsnegl, og viste seg som sannsynligvis lite egnet for klapregresshoppe (Figur 6). Dette er et bratt område med klipper og nakne bergknauser. Vegetasjonen er sterkt infisert av fremmede arter, som syrin og gravbergknapp.



Figur 6. Det undersøkte området på vestsippen av Ormøya.

Ekebergskråningen. NM98574064. Her finnes et område med noe åpnere vegetasjon som strekker seg fra Mosseveien og et godt stykke opp i skråningen, i en lengde av kanskje 200 m (Figur 7). Området er bratt og vanskelig å ferdes i, men det inneholder en del større og mindre hyller med lav buske- og urtevegetasjon, som delvis minner om området på sørspissen av Malmøya. Omtrent samme type biotop finnes i et par litt sørligere deler av Ekebergskråningen; disse ble besøkt sammen med R. Bengtson 10. mai 2008, og også her kan det være levelige forhold for arten. Det er imidlertid mye støy fra trafikken på Mosseveien, og det vil ikke være lett å høre klapping fra en gresshoppe her. Den eneste gresshoppen som ble funnet var gråbrun markgresshoppe.



Figur 7. Tre bilder fra Ekebergskråningen i området ovenfor avkjøringen til Sjørsøya.

Resultater

Den 5. juni ble det ikke påvist klapregresshoppe på noen av lokalitetene, selv om det ble gått også i området på Malmøya hvor arten ble funnet senere i sesongen. Det er antatt at forholdene også er levelige både på Hovedøya (på den sørligste av de to undersøkte lokalitetene) og på Bleikøya. Det samme kan gjelde for Ekebergskrånningen. Her ble det imidlertid lett 12. august, på en dato arten ble konstatert flygende på Malmøya, og det burde vært mulig å observere arten denne dato. Noen eksemplarer av arten ble også observert flygende 15. august på Ostøya i Bærum (R. Bengston pers. medd.), så det er opplagt at dette var i artens flygetid i området. Hvorvidt den kan finnes på Malmøykalven er mer usikkert, men undertegnede erfaring med artens leveområder begrenser seg til lokaliteten på Malmøya, og den må i så fall kunne leve i litt mer steppeliknende biotoper. Det undersøkte området på Ormøya antas å ikke være egnet for arten.

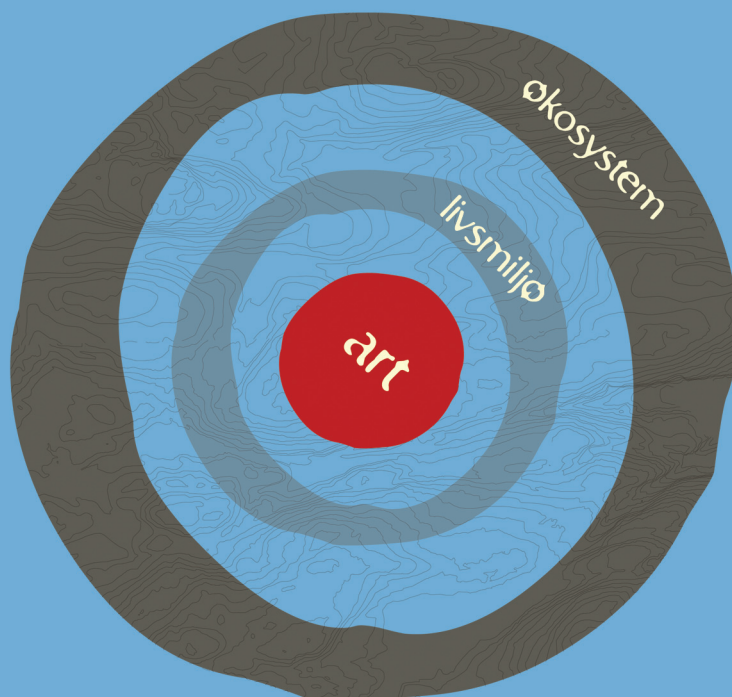
Sørsiden av Malmøya ble besøkt både 5. juni og 12. august 2008. Ved det første besøket ble klapregresshoppe ikke sett, selv om nymfer av et fåtall andre gresshoppearter ble funnet. Det ble denne dato kun lett i området helt på sørspissen av øya (stiplet område i Figur 8). Den 12. august var det imidlertid ganske stor aktivitet av klapregresshoppe akkurat i dette området, og det er grunn til å anta at nymfer må ha oppholdt seg her også 5. juni. Ingen dyr ble hørt eller sett i området øst for dette, selv om hele strekningen bort til bukten i øst ble undersøkt. Noen få, mindre arealer i dette området ser imidlertid ut til å ha gunstige forhold for arten.



Figur 8. Sørspissen av Malmøya. Området hvor klapregresshoppe ble sett og/eller hørt 12. august 2008 er tegnet inn med rød stiplet strek. Aktiviteten var klart høyest i vestre deler av dette området.

Anslagsvis 7–10 individer av klapregresshoppe ble sett og/eller hørt i det stiplete området i Figur 8, hvorav kun én hunn. Dyrene var aktive fra omtrent 10:30, og i hvert fall frem til 12:30. To hanner og én hunn ble samlet inn og lagt på hvert sitt glass i ca. 80 % alkohol. Disse glassene har siden ligget i kjøleskap, og skal etter planen inngå i genetiske studier på arten.

Det er grunn til å tro at klapregresshoppen har fast tilhold på sørspissen av Malmøya, men bestandens størrelse og utvikling, samt artens naturlige dynamikk er ukjent. Det bør derfor settes i gang et flerårig overvåkingsprosjekt for å kartlegge artens status i området. Det bør også gjøres ytterligere søk i nye områder, inklusive noen av de som ble besøkt i 2008, til optimal tid på året i flere påfølgende år.



BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetning av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelse utgir en digital rapportserie som heter BioFokus-rapport, <http://biolitt.biofokus.no/rapporter/Litteratur.htm>



Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8209-048-3

BioFokus-rapport 2008-18